

پارادوکس در اشعار خاقانی

تالیف

زینب شاهسون طغان

انتشارات دانشیاران آمل

۱۳۹۳

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه	:	شاهسون طغان، زینب،
عنوان و نام پدیدآور	:	بارادوکس در اشعار خاقانی / تألیف زینب شاهسون طغان،
مشخصات نشر	:	تهران: دانشگاه ایران، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	:	۱۶۲ ص.
شابک	:	978-600-434-431-9
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
موضوع	:	خاقانی، بدیل بن علی، ۵۴۰ - ۵۹۵ق. -- نقد و تفسیر
موضوع	:	Khaqani, Badil ibn Ali -- Criticism and interpretation
موضوع	:	شعر فارسی -- قرن ۶ق. -- تاریخ و نقد
موضوع	:	Persian poetry -- 12th century -- History and criticism
ردیف کنگره	:	PIR27885
ردیف دهی	:	۱/۲۲۸۵
شماره انتشارات	:	۵۷۱۵۰۵

شناسنامه کتاب

نام کتاب: پادادوکس در اشعار خاقانی

مؤلف: زینب شاهسون طغان

ناشر: انتشارات دانشگاه ایران

مدیریت انتشارات: روح الله گلستانی

چاپ: هنارس

نوبت چاپ: اول/ ۱۳۹۸

قیمت: ۳۲۰۰ تومان

شمارگان: ۱۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۳۴-۴۳۱-۹

مرکز پخش:

نشانی: تهران، میدان بهارستان، خیابان مجاهدین اسلام، جنب روزنامه جمهوری، پ

۳۱۱

تلفن: ۰۲۱-۵۵۹۰۰۵۴۰-۳۶۸۳۱۵۲۵ - ۰۹۱۲۱۳۸۳۷۱۸

فروشگاه اینترنتی کتاب پایابوک: www.payabook.com

فهرست مندرجات

۱۱.....	مقدمه
۱۵.....	فصل اول
۱۵.....	معرفی مفاهیم کاربردی
۱۹.....	۱- شطح
۲۳.....	رابطه بین متناظرهای شطح
۲۵.....	مشایخ
۲۵.....	۲- پارادوکس
۲۷.....	۱-۲. پارادوکس
۳۲.....	۲-۲. متناقض‌نمایی در هنگام
۳۳.....	۳-۲. تاریخچه پارادوکس
۳۴.....	۴-۲. منشاء پارادوکس
۳۵.....	۵-۲. ماهیت پارادوکس
۳۶.....	۶-۲. کاربرد استعاره در پارادوکس
۳۶.....	۷-۲. جلوه‌ی بدیعی پارادوکس در ادبیات
۳۸.....	۸-۲. پارادوکس در بلاغت
۳۸.....	۹-۲. پارادوکس در نقد ادبی
۳۹.....	۹-۲. وجه مشترک پارادوکس و طنز
۳۹.....	۱۰-۲. تاثیر پارادوکس در طنز
۴۰.....	۱۱-۲. رابطه و پیوند تصاویر و عبارات پارادوکس با مضامین عرفانی

- ۱۲-۲. نمونه های پارادوکسی در آثار شعرا: ۴۱.
- ۱۳-۲. معانی مختلف متناقض نمایی: ۴۵.
- ۱۴-۲. ویژگی های هسته های پارادوکسی در ساختار تضاد نما: ۴۵.
- ۱۴-۲-۱. جنبه های ساختاری: ۴۵.
- ۱۴-۲-۲. جنبه ی معنایی: ۴۷.
- ۱۴-۲-۳. عناصر ساختاری عبارت های متناقض نما در فرآیند پارادوکس: ۴۷.
- ۱۴-۲-۴. واحد متناقض نما از نظر دستور زبان: ۴۹.
- ۱۴-۲-۱. معادله کسی مرن (oxymoron) در فارسی چیست؟ ۵۱.
- ۱۶-۲. نمونه های عبارت های پارادوکسی در قرآن کریم: ۵۴.
- ۱۷-۲. دیدگاه برخی از صاحب نظران در مورد پارادوکس ۵۹.
- ۱۷-۲-۱. دیدگاه آن، لُج (N, l'ec): ۵۹.
- ۱۷-۲-۲. دیدگاه لارنس پرین (Lawrence Prin): ۶۰.
- ۱۷-۲-۳. دیدگاه کریس بالدیک (Chris Bald): ۶۱.
- ۱۷-۲-۴. دیدگاه دکتر وحیدیان کامیار: ۶۲.
- ۱۷-۲-۵. دیدگاه محمد راستگو: ۶۴.
- فصل دوم ۶۹.
- ۱-۲. شَروان، زادگاه خاقانی ۶۹.
- ۲-۲. زندگی نامه خاقانی شَروانی ۷۳.
- مقام شاعری خاقانی ۸۷.
- ۳-۲. مذهب خاقانی ۹۰.
- ۴-۲. ویژگی سخن ۱۰۲.
- فصل سوم ۱۰۵.

- متناقض نمایی ۱۰۵
- متناقض نمایی به صورت دو صفت ۱۰۶
- متناقض نمایی به صورت موصوف و صفت ۱۰۷
- متناقض نمایی به صورت مضاف و مضاف الیه ۱۰۸
- ۱- متناقض نمایی میان مسند الیه و مسند ۱۱۲
- ۱-۰ متناقض نمایی میان فعل و متمم ۱۱۳
- ۱- متناقض نمایی میان فعل و مفعول ۱۱۵
- ج) متناقض نمایی میان دو جمله ۱۱۶
- شکل گیر پارا رکس و عناصر بیانی ۱۱۸
- متناقض نمایی در حوزه اشاره ۱۱۸
- متناقض نمایی در حوزه تشبیه ۱۲۱
- متناقض نمایی در حوزه اغراق ۱۲۲
- متناقض نمایی در حوزه عناصر زبانی ۱۲۴
- سخن آخر ۱۲۶
- منابع ۱۶۱

مقدمه

« تضاد به دنبال مفهومی کلی در علومی مانند: « فلسفه» و «منطق» به کار می‌رود و در «ادبیات» یکی از صنایع ادبی است که به صورت های مختلف از جمله: « طباق ساده»، «مقابله»، «ایهام تضاد» و... قابل بررسی است. تقریباً تمامی نویسندگان کتب بدیعی و بلاغی، آرایه تضاد را مورد بحث و نظر قرار داده‌اند. دلیل این امر نیز، استفاده از آرایه شعر و نویسندگان، از این آرایه ی ادبی است.

متناقض نمایی یکی از ترفندهای بسیار مهم در شعر و ادب است، به ویژه در نقد نوین، یکی از ویژگی های اساسی شعر

به شمار می‌رود. متناقض‌نمایی به هرگونه فاصله‌گیری خارق العاده از مفاهیم یا هنجارها یا دگرگونی و تغییر در این مفاهیم و نظرات اطلاق می‌شود. متناقض‌نمایی در حوزه‌هایی چون: «اغراق»، «استعاره»، «تشبیه» و... شکل گرفته است. این آرای‌های ادبی را می‌توان یکی از صنایع بدیعی به شمار آورد که هم ارزش بلاغی زیبایی شناختی دارد و هم در خدمت تصویرسازی قرار می‌گیرد. این شگرد بیانی از آغاز در شعر فارسی کاربرد داشته است؛ اما در شعر قرن ششم بر اثر ورود مضامین عرفانی و تجارب روحانی رواج پیدا کرد. با ظهور سنایی و ورود عرفان به شعر فارسی، سخنان متناقض‌نما در اشعار گسترش می‌یابد متناقض‌نمایی در کلام عرفا و شطحیات ایشان نیز نمود چشم‌گیری دارد تا آنجا که می‌توان سرچشمه‌ی بسیاری از متناقض‌نمایی‌های ادب

فارسی، را شطح دانست. با وجود این که در متون نظم از همان دوران آغازین شعر فارسی، متناقض نمایی دیده می-شود؛ اما در کتب بدیعی و بلاغی نه تنها به تعریف و تشریح چند، های زیبایی شناختی آن نپرداخته‌اند، بلکه حتی بدون تریف یا ذکر مثالی، از کنار آن به سادگی عبور کرده‌اند؛ گویا آن را چون صداد، همان ارزش زیبایی شناختی و بلاغی می-دیده و می‌انگاشته‌اند. در چندی که متناقض نمایی کلامی در بلاغت فارسی، عالی‌ترین و سست‌ترین حد طباق و تضاد محسوب می‌گردد؛ اما متأسفانه برخی از مابعد بدیعی و بلاغی متاخر هم از این صنعت مهم بدیعی نام نبرده‌اند و به آن نپرداخته‌اند.